

POSTANOWIENIE

Dnia 6 lutego 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Anna Owczarek (przewodniczący)

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa G. B.

przeciwko L. L.

o uchylenie obowiązku alimentacyjnego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 6 lutego 2013 r.,

zażalenia pozwanego na postanowienie zawarte w pkt. 2 wyroku Sądu

Okręgowego

z dnia 2 marca 2012 r.,

- 1) zmienia zaskarżone postanowienie w ten sposób,
że zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 300 zł
(trzysta) tytułem zwrotu kosztów postępowania
apelacyjnego;**
- 2) zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 120 zł
(sto dwadzieścia) tytułem kosztów postępowania
zażaleniowego.**

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem, zawartym w punkcie 2 wyroku z dnia 2 marca 2002 r. Sąd Okręgowy odstąpił od obciążenia powódki kosztami postępowania za drugą instancję. Przyczyną zwolnienia powódki od obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi była jej sytuacja materialna.

Pozwany w zażaleniu domagał się zmiany tego postanowienia przez zasądzenie od powódki na jego rzecz kwoty 300 zł, zarzucając że narusza ono art. 102 k.p.c. przez niewłaściwe zastosowanie oraz niezastosowanie art. 98 § 1 i 3 w związku z § 6 pkt 3 i § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.). Ponadto z naruszeniem art. 328 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy niedostatecznie uzasadnił orzeczenie w tym przedmiocie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawowa zasada orzekania o kosztach procesu (art. 98 § 1 k.p.c.), stanowiąca o obowiązku strony przegrywającej sprawę zwrotu kosztów wygrywającemu przeciwnikowi, została uzupełniona zasadami kompensaty, słuszności i zawinienia (art. 100 do 104¹ i 110 k.p.c.). Oparcie rozstrzygnięcia o kosztach procesu na jednej z uzupełniających reguł orzekania o kosztach, powinno być poprzedzone stwierdzeniem, że sytuacja zaistniała w sprawie wskazuje na celowość wyłączenia normy ogólnej, podyktowanego przewidzianymi w nich względami. Możliwość obciążenia strony przegrywającej jedynie częścią kosztów albo nieobciążenia jej w ogóle tymi kosztami, uzależniona jest, stosownie do art. 102 k.p.c., od wyłonienia się w sprawie wypadków szczególnie uzasadnionych, wskazujących że ponoszenie kosztów pozostawałoby w sprzeczności z powszechnym odczuciem sprawiedliwości oraz zasadami współżycia społecznego. Należą do nich okoliczności związane z przebiegiem sprawy - charakter zgłoszonego roszczenia, jego znaczenie dla strony, subiektywne przekonanie o zasadności roszczenia, przedawnienie roszczenia oraz leżące poza procesem – sytuacja majątkowa i życiowa strony. Ocena, czy takie wypadki

wystąpiły w konkretnej sprawie należy do sądu, który powinien dokonać jej w oparciu o całokształt okoliczności sprawy, przy uwzględnieniu zasad współżycia społecznego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 sierpnia 2011 r., II CZ 51/11, niepubl.; z dnia 1 grudnia 2011 r., I CZ 26/11, niepubl.; z dnia 4 kwietnia 2012 r. II PZ 6/12, niepubl.; z dnia 27 kwietnia 2012 r., I CZ 2/12 i I CZ 4/12, niepubl.). Przeprowadzone przez sąd wartościowanie podlega kontroli instancyjnej i może być podważone wtedy, gdy jest rażąco niesprawiedliwe (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2012 r., III CZ 17/12, niepubl.; z dnia 23 maja 2012 r. III CZ 25/12, niepubl.). Przyjęte zostało w orzecznictwie, że nie jest okolicznością wystarczającą do nieobciążania strony kosztami przegranego procesu jej trudna sytuacja ekonomiczna, która uzasadniała zwolnienie od kosztów sądowych (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2011 r., V CZ 42/11, niepubl.; z dnia 23 sierpnia 2012 r., II CZ 93/12, niepubl.; z dnia 23 maja 2012 r., III CZ 25/12), chociaż może stanowić przyczynek do rozważenia, czy nie zachodzi szczególny wypadek (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2012 r., II CZ 93/12, niepubl.). Nie zasługiwało na podzielenie stanowisko Sądu Okręgowego, że za nieobciążaniem powódki kosztami postępowania apelacyjnego przemawia jej trudna sytuacja materialna. Nie uwzględnia ono wszystkich okoliczności, które należało wziąć pod uwagę w rozpoznawanej sprawie. Pomija jej charakter, odnoszący się do uzyskania środków utrzymania i jego znaczenie dla obu stron oraz porównanie ich sytuacji. Przekonanie o zasadności stanowiska zajmowanego w procesie, które może stanowić o „wypadku szczególnie uzasadnionym” doznaje znacznego osłabienia w postępowaniu apelacyjnym (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2011 r., V CZ 24/11, niepubl. i z dnia 30 marca 2012 r., III CZ 13/13, niepubl.). Decyzja o zainicjowaniu go powinna być poprzedzona analizą przyczyn oddalenia powództwa i oceną ryzyka przegrania sprawy w postępowaniu apelacyjnym, także w odniesieniu do ponoszenia kosztów tego postępowania. Nie ma podstaw do uznania, że sytuacja pozwanego jest korzystniejsza od położenia powódki; pozwany nie posiada własnych źródeł utrzymania, a wynagrodzenie jego matki jest znacząco niższe od emerytury powódki. Odmowa przyznania pozwanemu kosztów postępowania apelacyjnego nie była słuszna,

a zestawienie z wysokością alimentów prowadzi do istotnego uszczuplenia środków utrzymania. Nie było podstaw do przyjęcia, że spełnione zostały wymagania, zezwalające na zastosowanie wyjątku od zasady przewidzianej art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁶ zdanie pierwsze w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., postanowił jak w sentencji postanowienia Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego oparte zostało na zasadzie odpowiedzialności za wynik sprawy na tym etapie postępowania, stosownie do art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz w związku z § 13 ust. 2 pkt 2, § 6 pkt 3 cyt. rozp.